

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Archiwum Państwowe
Ochrony Zabytków
Nr P502/16/402/95

1. Obiekt OSIEDLE ROBOTNICZE
ul. Wieniawskiego 1,3,5; ul. Wolności 33,35,37,39;
ul. Staszica 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,15; ul. Kościelna 2,4,6,8,

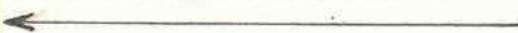
2. Czas powstania
około 1900 r.

3. Miejscowość
RUDA ŚLĄSKA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

UL. KOŚCIELNA - WIDOK
W KIERUNKU ZACHODNIM

4. Adres ulice: Wolności, Staszica
Kościelna, Wieniawskiego

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
województwo katowickie
gmina Ruda Śląska

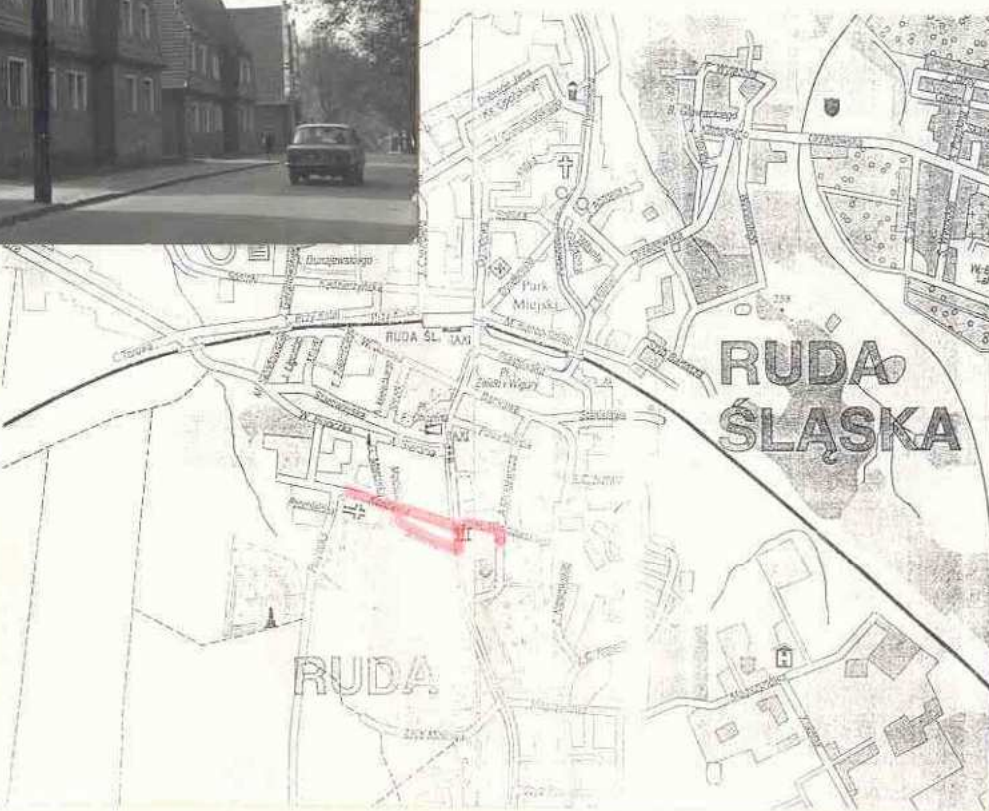
6. Poprzednie nazwy miejscowości
Ruda

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975
województwo katowickie
powiat miasto wydzielone

8. Właściciel i jego adres -
Rudzka Spółka Węglowa SA
ul. Kokota 168, Ruda Śląska
Skarb Państwa, Parafia Matki
Boskiej Różańcowej

9. Użytkownik i jego adres
- Rudzka Spółka Węglowa SA
ul. Kokota 168, Ruda Śląska
- Komisariat Policji
ul. Wolności 26, Ruda Śląska

10. Rejestr zabytków
A/1518/93 30.04.1993 r.
Nr data

ORIENTACJA →

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Zespół osiedla robotniczego w mieście Śląskiej w obrębie ulic: Wolności, Kościelnej, Stanisława Staszica i Henryka Wieniawskiego, powstał około 1900 roku w dwóch typach:

Budowa z fundacji Ballestremów budynków obecnego muzeum i komisariatu oraz liceum i kościoła: kościół powstał około 1869 roku, budowany w stylu neogotyckim z fundacji ówczesnego właściciela hrabiego Karola Wolfganga von Ballestrema. Parafię ustanowiono w 1929 roku. Autor projektu nieznany;

Muzeum i komisariat wybudowane w stylu wczesnego modernizmu. Wnętrze obecnie w znacznym stopniu przebudowane. Autor projektu nieznany;

Liceum z elementami neoklasycyzmu - budynek silnie przekształcony - budowa nowego skrzydła, przebudowa wnętrza/.

Powstanie zabudowy mieszkaniowej, wypełniającej kwartał między ulicami Staszica i Kościelną oraz przebudowanie zabudowy kwartałów przy ulicy Wieniawskiego.

Budynki w stylu wczesnego modernizmu tworzą jednolity zespół zabudowy. Autor projektu nieznany.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

W skład zespołu wchodzi zabudowa mieszkaniowa i gospodarcza zlokalizowana przy ulicy Henryka Wieniawskiego /numery 1, 3, 5/, Wolności /numery 33, 35, 37, 39/, Stanisława Staszica /numery 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15/, Kościelnej /numery 2, 4, 6, 8/ oraz budynki użyteczności publicznej: kościół parafialny Matki Boskiej Różańcowej z plebanią /ulica Kościelna/, dawny Urząd Gminy /obecnie muzeum i komisariat policji/ przy ulicy Wolności 26, dawne Gimnazjum im. Staszica /obecnie liceum ogólnokształcące/ przy ulicy Adama Mickiewicza 15.

Zwarty zespół zabudowy mieszkaniowej tworzą budynki mieszkalne zgrupowane wzdłuż ulic Staszica i Kościelnej. W zespole tym wyróżnić można dwa podstawowe typy zabudowy.

Typ pierwszy: budynki w południowej pierzei ulicy Staszica. Usytuowane szczytowo w stosunku do ulicy, murowane z cegły, nietynkowane, na planie prostokąta z przybudówkami gospodarczymi od strony elewacji bocznych, dwukondygnacyjne, z użytkowym poddaszem. Dachy dwuspadowe kryte dachówką. Elewacje boczne trójosiowe, w drugiej osi wejście. Niewielkie różnice występują w numerach 1 i 15 /dach ze ściętym naczółkiem/ oraz w numerze 9 /szczyt ozdobiony dekoracją w formie spiętrzonych wolut i grzebieni/. Elewacje tylne dwuosiowe, symetryczne.

Typ drugi: budynki w północnej pierzei ulicy Staszica oraz w południowej pierzei ulicy Kościelnej. Zlokalizowane w dwóch równoległych rzędach, tworzą zwarty zespół poprzez połączenie budynków mieszkalnych prostopadłe ustawionymi zabudowaniami gospodarczymi. Budynki mieszkalne usytuowane kalenicowo w stosunku do ulicy, na planie prostokąta, z dwoma ryzalitami od strony frontowej, usytuowanymi symetrycznie oraz jednym od strony podwórza. Murowane z cegły, nietynkowane, podpiwniczone, dwukondygnacyjne, z użytkowym poddaszem w częściach zakończonych ryzalitami. Dach dwuspadowy kryty dachówką, ryzality zakończone trójkątnymi szczytami. Na dachu umieszczone symetrycznie trójkątne lukarny. Elewacja frontowa ośmioosiowa, od strony podwórza sześćoosiowa. Ryzalit środkowy od strony podwórza przylega do zabudowań gospodarczych. Dwa wejścia, od strony podwórza, umieszczone symetrycznie. W wystroju elewacji występują różnice między poszczególnymi budynkami. Budynki przy ulicy Staszica 4 oraz Kościelnej 2 i 8 posiadają szczyty ozdobione dekoracją ze spiętrzonych wolut i grzebieni, budynki przy ulicy Staszica 6 i 8 oraz Kościelnej 4 i 6 posiadają trójkątne szczyty ozdobione gzymsem międzykondygnacyjnym, wykonanym z dachówek. Inną formę posiada budynek przy ulicy Staszica 10: dwukondygnacyjny, o rozczłonkowanym rzucie, ozdobiony od strony ulicy Staszica dwoma trójkątnymi szczytami, połączony z budynkiem przy ulicy Kościelnej 8 zabudowaniami gospodarczymi z przejściem pośrodku - tworzy zamknięcie zespołu od strony zachodniej.

Ulice Staszica i Kościelna posiadają charakter alei topolowej /ulica Staszica/ i kasztanowej /ulica Kościelna/.

Od strony wschodniej zespół zamykają budynki przy ulicy Wolności 33, 35, 37, 39, połączone ze sobą zabudowaniami gospodarczymi. Wybudowane na planie prostokąta, murowane z cegły, nietynkowane. Dwukondygnacyjne, podpiwniczone, kryte dachem czterospadowym krytym dachówką. Elewacje frontowe sześćoosiowe /numery 37, 39/ lub dwuosiowe /numer 35/. Budynek narożny /numer 33/ trójkondygnacyjny, czteroosiowy od strony ulic Wolności i Kościelnej. W ściętym narożniku

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne budynki mieszkalne, kościół, Urząd Gminy, gimnazjum	17. Użytkowanie obecne budynki mieszkalne, kościół, muzeum i komisariat policji, liceum ogólnokształcące
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1994-1995 - remont budynków przy ulicy Kościelnej /oczyszczenie elewacji ceglanych, wykonanie nowych obróbek blacharskich/ 1994 - zmiana pokrycia dachu liceum na blachę dachówkową, modernizacja otoczenia kościoła, wykonanie nawierzchni z kostki betonowej i nowego oświetlenia		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Układ urbanistyczny osiedla zachował się do dnia dzisiejszego bez zmian. Zmianie uległa jedynie funkcja budynku przy ulicy Wolności 26 /pierwotnie Urząd Gminy, obecnie pełni funkcję muzeum i komisariatu policji/. W stanie dobrym zachowała się forma architektoniczna poszczególnych obiektów. Nieważne zmiany /np. wymieniona stolarka okienna/ nie wpływają na wygląd i wartość całego zespołu. Stan techniczny obiektów - średni. Konieczne oczyszczenie ceglanych elewacji budynków oraz remonty dachów.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - ochrona i zachowanie zabytkowego układu urbanistycznego /układ planu, zabudowa wraz z zabudową gospodarczą, zieleni, inne elementy - ogrodzenie terenu kościelnego/; - zachowanie formy architektonicznej obiektów /uksztaltowanie dachu, wygląd elewacji, kształt i forma stolarki okiennej, itp./; - uporządkowanie podwórzy z zachowaniem zabudowy gospodarczej /możliwość adaptacji np, na garaże/; - zaprojektowanie i realizacja nowych nawierzchni ulic i chodników, jak również elementów małej architektury /oświetlenie, śmietniki/; - likwidacja targowiska pomiędzy terenem kościelnym a zabudową osiedla;	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Ekspertyza konserwatorska Rudy Śląskiej
PKZ Oddział w Warszawie, 1987
/Archiwum PSOZ-OW Katowice/
- D.Głazek, P.Greiner, Patronackie budownictwo
mieszkaniowe - kolonie robotnicze, urzędnicze
na Górnym Śląsku do 1939 roku, Katowice 1994
/Archiwum PSOZ-OW Katowice/

22. Bibliografia

- J.Jaros, Słownik historyczny kopalń węgla na
ziemiach polskich

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiak-Marzec XI 95
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiak-Marzec XI 95
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiak-Marzec XI 95
imię, nazwisko, data, podpis
Archiwum PSOZ-OW Katowice

miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO!

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

4.

1. Miejscowość RUDA ŚLĄSKA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) OSIEDLE ROBOTNICZE	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Ciąg dalszy punktów 9, 13, 20, plan osiedla
-------------------------------	--	---

Ciąg dalszy punktu 9 - użytkownik obiektu

- Rzymsko-katolicka Parafia Matki Boskiej Różańcowej /ulica Kościelna 12, Ruda Śląska/
- Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza /ulica Mickiewicza 15, Ruda Śląska/
- Muzeum Miejskie im. Maksymiliana Chroboka /ulica Wolności 26, Ruda Śląska/

Ciąg dalszy punktu 13 - opis obiektu

wnęka zakończona ostrołukiem, w niej umieszczona Pasja /data 1893 rok/. Elewacja od strony ulicy Wolności ozdobiona wykuszem zwieńczonym daszkiem /na wysokości trzeciej kondygnacji/.

Budynki mieszkalne przy ulicy Wieniawskiego numer 1,3,5: murowane z cegły, nietynkowane, na planie prostokąta /budynek numer 1 narożny/, trójkondygnacyjne, podpiwniczone. Dach dwuspadowy kryty dachówką. Elewacje od strony ulicy Wieniawskiego ośmioosiowe, elewacja tylna dwunastoosiowa z dwoma wejściami umieszczonymi symetrycznie. Okna ozdobione prostokątnymi opaskami, na parterze ujęte dodatkowo w płytke arkady /numery 3 i 5/. Narożnik budynku numer 5 ozdobiony wykuszem otynkowanym, zwieńczonym hełmem. Budynek numer 1 od strony ulicy Wolności posiada elewację dwuosiową, ozdobioną na wysokości trzeciej kondygnacji wykuszem /analogicznym do wykusza po drugiej stronie ulicy/. Budynkom towarzyszą zabudowania gospodarcze od strony podwórza.

We wschodniej części zespołu znajdują się ponadto dwa budynki użyteczności publicznej: dawny Urząd Gminy /obecnie muzeum i komisariat policji/ przy ulicy Wolności 26 oraz dawne Gimnazjum im. Staszica /obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza / przy ulicy Mickiewicza 15.

Budynek liceum posiada roczlonkowaną bryłę, stromy dach kryty blachą dachówkową /pierwotnie dachówka ceramiczna/. Elewacje z cegły nietynkowanej posiadają bogatą dekorację wykonaną w tynku /opaski okienne, gzymsy/. Wejście od strony ulicy Mickiewicza ozdobione portalem /gzyms z tralkami podtrzymywany przez jońskie pilastry/. Na osi wejścia trójkątny szczyt.

Budynek przy ulicy Wolności 26 posiada rzut symetryczny w formie litery "T" o cofniętej części centralnej. Część środkowa, zakończona trójkątnym szczytem, ośmioosiowa, z otworami okiennymi zakończonymi łukiem wklęsło-wypukłym, na parterze dodatkowo ujętym w półokrągłe arkady. Z przestrzeni między arkadami wyprowadzone są pilastry do wysokości gzymsu pod okapem dachu. Posiada symetrycznie umiejscowione dwa otwory wejściowe, zakończone łukiem koszowym. Części boczne /ryzality/ ośmioosiowe, otwory okienne pierwszego piętra zakończone zdwojonym łukiem wklęsło-wypukłym. Elewacje ryzalitów na wysokości parteru: na wysokości drugiego piętra cegła nietynkowana. Na dachu, na osi środkowej, umieszczone są facjatki na rzucie połowy sześciokąta, zwieńczone daszkiem namiotowym.

W części wschodniej zespołu znajduje się kościół parafialny Matki Boskiej Różańcowej z 1869 roku, neogotycki, orientowany, murowany /z kamienia i cegły/, trójnawowy z transeptem i prezbiterium zamkniętym

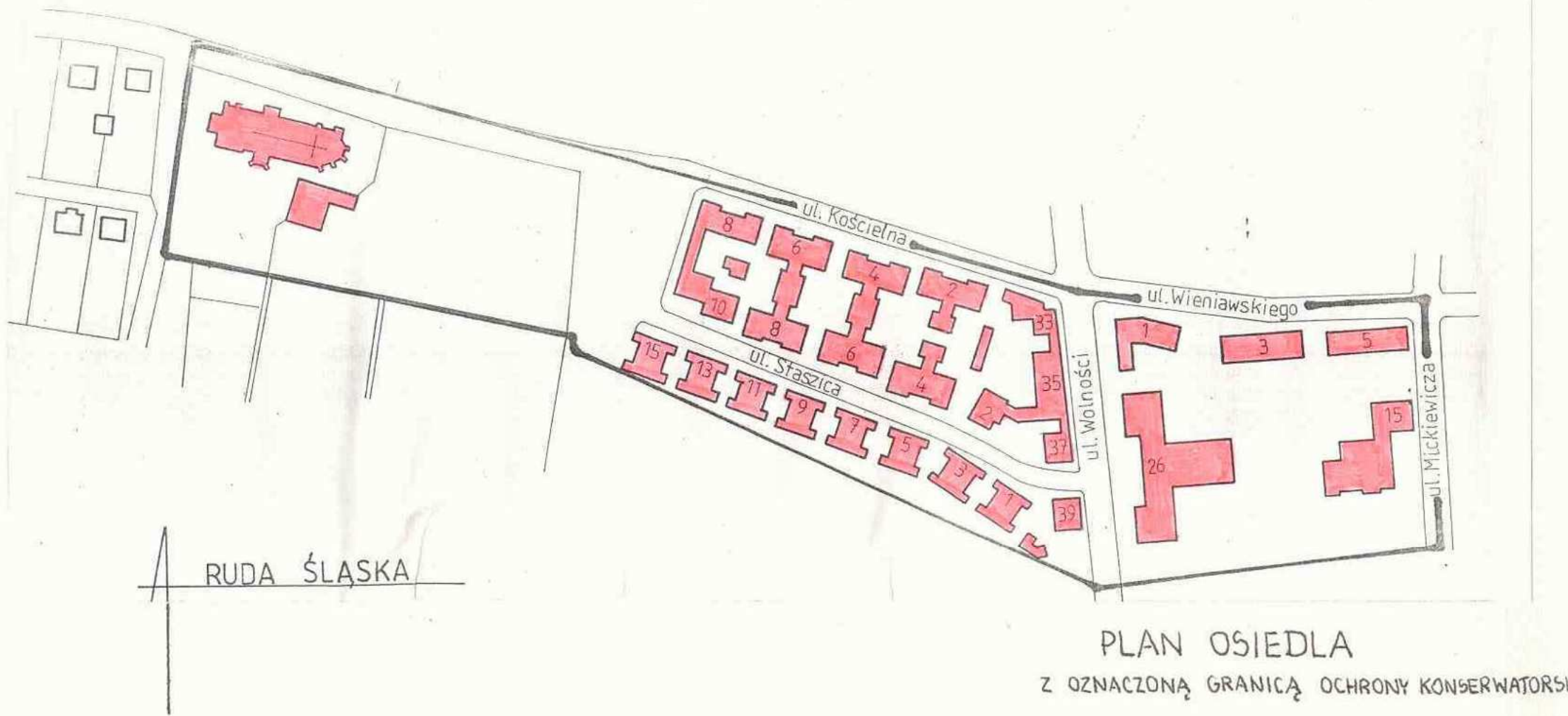
Wkładkę założył: arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiąk-Marzec
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

pięciobocznie, oszkarpowany. Na korpusie nawowym sygnaturka.
W południowej stronie kościoła plebania murowana z cegły, dwukondygnacyjna, połączona z kościołem łącznikiem na wysokości drugiej kondygnacji.
Po stronie wschodniej ogród otoczony ogrodzeniem murowanym z cegły i kamienia.

Ciąg dalszy punktu 20 - najpilniejsze postulaty konserwatorskie

- likwidacja przyłączy oraz anten satelitarnych na elewacjach budynków

1. Miejscowość

RUDA ŚLĄSKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

osiedle robotnicze
ul. Kościelna, Staszica

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia współczesne

2.

1. Budynek przy ul. Kościelnej 2

2. Ul. Kościelna 8 - elewacja tylna

3. Ul. S. Staszica 10, ul. Kościelna 8
- widok łącznika po stronie zachodniej
kwartału.

Wkładkę założył: arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiak-Marec
(imię, nazwisko, data) XI. 1995

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum PSOZ OW
Katowice

3.

4. Ul. Staszica - budynki nr 8 i 10

5. Ul. 5. Staszica 10 i 8, widok od strony podwórza

6. Ul. 5. Staszica - pierzeja południowa

7. Ul. 5. Staszica - widok ogólny

1. Miejscowość

RUDA ŚLĄSKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

osiedle robotnicze
ul. Kościelna, Staszica

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia współczesne

9.

8. Ul. Kościelna 6 - elewacja tylna

9. Ul. S. Staszica - widok pierzei południowej

10. Ul. S. Staszica - widok elewacji tylnej
budynku nr 11

10.

Wkładkę złożył: arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiak-Marzec
(imię, nazwisko, data) XI. 1995

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum PSOZ OW
Katowice

11. Budynek przy ul. Wieniawskiego 1

12. Ul. Wolności - budynki nr 35 i 37

13. ul. Wieniawskiego 1, ul. Wolności 26

14. Ul. Wolności 33 - widok od strony podwórza

1. Miejscowość

RUDA ŚLĄSKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

osiedle robotnicze
ul. Kościelna, Staszica

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia współczesne

16.

15. Ul. Mickiewicza 15 - Liceum Ogólnokształcące
im. A. Mickiewicza

16. Budynek przy ul. Wieniawskiego 3

17. Budynek przy ul. Wieniawskiego 5 - widok
od strony ul. Mickiewicza

17.

Wkładkę założył: arch. Ewa Caban, arch. Hanna Wiąg-Marec
(imię, nazwisko, data) XI. 1995

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum PSOZ OW
Katowice

18. Ul. Wolności 35 - wnęka w narożniku
z ul. Kościelną, Pasja 1893r.

19. Kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej - ul. Kościelna

20. Plebania przy kościele - ul. Kościelna